

Сірачук Світлана Володимирівна,

студентка V курсу спеціальності «Документознавство та інформаційна діяльність», Національний університет «Острозька академія»

БЛОГОСФЕРА ЯК ЗАСІБ ПРОЯВУ СВОБОДИ СЛОВА У СУЧАСНОМУ ІНФОРМАЦІЙНОМУ ПРОСТОРИ

У статті визначено специфіку функціонування та тенденції розвитку блогосфери у сучасному інформаційному просторі. Встановлено сучасний рівень свободи слова та перспективи його покращення.

Ключові слова: блог, блогер, блогосфера, свобода слова, інформаційний простір.

The article defines the specifics of the operation and development trends in the blogosphere of modern information space. It was established the current level of freedom and opportunities for its improvement.

Keywords: blog, blogger, blogosphere, freedom of speech, information space.

В статье определено специфику функционирования и тенденции развития блогосферы в современном информационном пространстве. Установлен современный уровень свободы слова и перспективы его улучшения.

Ключевые слова: блог, блоггер, блогосфера, свобода слова, информационное пространство.

Блоги останнім часом стають усе важливішою складовою українського медіа-простору. Стан блогів в сучасному світі досить важко оцінювати, адже чим доступнішим в країні є Інтернет – тим більш розвиненою є блогосфера. Останніми роками тенденція блогів набрала великих обертів. Причиною цього є велика кількість переваг, специфічні функції та властивості блогів. Саме з мобільності та доступності блогів впливає і актуальність їх дослідження. Адже вони відіграють значну роль у творенні інформаційного суспільства, реалізації свободи слова, розвитку україн-

© Сірачук Світлана Володимирівна, 2012

ських Інтернет-ЗМІ, боротьбі за права людини у світі, та й просто у комунікації та обговоренні будь-яких ідей поміж людьми.

У сукупності блоги створюють блогосферу. Блогосфера (від англ. Blogosphere) – термін, побудований аналогічно терміну «ноосфера» і йому подібним, що означає сукупність усіх блогів у спільноту чи соціальну мережу. Існуючі в світі десятки мільйонів блогів зазвичай тісно пов'язані між собою, блогери читають і коментують один одного, посиляються один на одного і таким чином створюють свою субкультуру [13].

Передумовами виникнення блогосфери було експоненціальне зростання блогерів і блогів. Зростання блогів і блогерів пояснюється наступними пунктами: зростання кількості Інтернет користувачів; простота в створенні та веденні блогу; повна свобода висловлювань в блогах [16].

Наступною передумовою виникнення блогів варто вважати прагнення людей до диверсифікації джерел інформації та швидкого отримання інформації. До появи блогосфери ЗМІ повністю контролювали інформаційну порадку денного. Блогосфера дозволила задовольнити дані людські прагнення через: віру в «вільність блогів», відсутність цензури та інше; величезну швидкість розповсюдження інформації у блогосфері; особистісна забарвленість інформації; величезного числа джерел інформації, кожен блогер є джерелом інформації; анонімності [10].

Не менш важливою передумовою виникнення блогів є задоволення соціальних потреб людей. В 21 столітті стає все менше часу для живого спілкування, а так само для соціальної самореалізації. Через що популярнішими стають різні сурогати спілкування [9].

Дослідженням блогосфери займалися такі вчені, як О. Грабельников [9], К. Афанасьєва [7], А. Гагіна [10], А. Амзіна [6], В. Іванова [12], О. Коцарева [13], Т. Шевченко [19], І. Фомічева [17], С. Машкова [15] та інші.

Свобода слова – право людини вільно висловлювати свої думки. В теперішній час охоплює свободу вираження поглядів як в усній, так і в письмовій формі (свобода преси і ЗМІ) [10].

Свобода слова виписана в низці міжнародних і українських документів, серед яких «Загальна декларація прав людини» (ст. 19), «Конвенція про захист прав людини і основних свобод» (ст.

10) і Конституція України, ст. 34 якої стверджує: «Кожному гарантується право на свободу думки і слова, на вільне вираження своїх поглядів і переконань. Кожен має право вільно збирати, зберігати, використовувати і поширювати інформацію усно, письмово або в інший спосіб і на свій вибір [14, с. 34].

Відповідно до норм міжнародного права, обмеження на свободу слова повинні відповідати трьом умовам: вони повинні строго узгоджуватись з законом, мати праведну мету і повинні бути необхідними і адекватними для досягнення цієї мети. Закони, які вводять обмеження, повинні намагатися бути недвозначними і не давати можливості для різних тлумачень [21, с. 87]. Легітимними цілями вважаються захист репутації, гідності особи, національної безпеки, громадського порядку, авторського права, здоров'я і моралі. Конституція України забороняє пропаганду соціальної, расової, національної чи релігійної ворожнечі, а також розголос відомостей, які містять державну таємницю. Тимчасові або часткові обмеження також можуть впроваджуватися за рішенням суду [20, с.173].

Вільне висловлювання власних коментарів та критики в блозі теж є своєрідним проявом свободи слова, адже останнім часом у блогосфері коментарі більше носять негативний характер та досить гостру критику не лише певних ідей чи думок, але і конкретних особистостей [17].

Для того, щоб більш детально дослідити блогосферу було проведено моніторингове дослідження. Основними завданнями моніторингу було визначено аналіз статей, опублікованих на сайті Центр Разумкова (недержавний аналітичний центр, заснований в 1994 р). Мета дослідження – дослідити та систематизувати інформацію, яка стосується сучасного інформаційного простору та свободи слова у ньому.

Більшість (53,6%) журналістів переконані, що в інформаційному просторі України переважає інформація негативного характеру. Протилежної думки дотримуються втричі менше респондентів (16,4%) [18].

42,1% опитаних схилиються до думки про те, що в інформаційному просторі переважає інформація, яка поглиблює розкол суспільства; протилежної думки – про переважання інформації, що сприяє консолідації суспільства – дотримуються 16% рес-

пондентів. Перевагу інформації, що компрометує владу в очах громадян, відзначають 43,3% опитаних; не поділяють таку точки зору 22,3% [18].

Серед причин, якими можна пояснити саме такі оцінки наповнення інформаційного простору України, можна відзначити наступні. По-перше, це сучасні реалії життя переважної більшості українських громадян, коли на загальному негативному тлі доводиться «на окремих прикладах» показувати, що «не все так погано в нашому домі». По-друге, це переважання в інформаційному просторі так званих «жовтих» блогів, для яких «хорошою новиною є погана новина». По-третє, переважання інформації, що «компрометує владу в очах громадян», зумовлена, насамперед, реальними причинами – загальним соціально-економічним становищем країни, яке жодним чином не сприяє зростанню поваги громадян до влади [18].

Головні якісні характеристики інформаційного простору України – рівні свободи слова та доступності інформації – дістали низькі оцінки журналістів. За п'ятибальною шкалою, середня оцінка рівня свободи слова склала 2,6 бали, рівня доступності інформації – 2,9 бали [18].

Загалом, рівень свободи слова 42,2% опитаних журналістів оцінили на «3»; негативні оцінки (сума оцінок «1» та «2» бали) дали 44,4%; позитивні (сума оцінок «4» та «5») – 12,0%. Рівень доступності інформації для населення оцінили на «3» – 46,6% опитаних; віддали перевагу негативним оцінкам – 27,9%; позитивним – 23,2% [18].

Узагальнення результатів опитування дає підстави до таких головних висновків: рівні свободи слова та доступності інформації в Україні, на думку професіоналів, є низькими; більшість журналістів підтверджують наявність політичної цензури в Україні та особисто стикалися з її проявами [18].

За допомогою асоціативного експерименту визначено, що *семантичними координатами психологічно-значимого слова* «блогосфера» є такі поняття, як: комунікація, зв'язок (контакт), люди, музика, політика. Очевидно, результати даного дослідження ще раз підтверджують, що блогосфера трактується як комунікація, тобто контактні зв'язки між людьми. А найбільш популярними

блогами є блоги з музичною та політичною тематикою, що також підтверджується асоціативним дослідженням.

Логічне значення поняття «блогосфера» можна трактувати так:

– Остенсивне значення: блоги, соціальна мережа, Інтернет-журналістика, субкультура.

– Релевантне значення: блогосфера – сукупність всіх блогів, як спільна чи соціальна мережа.

– Операціональне значення: блогосфера – тісна пов'язаність між собою блогерів, які читають та коментують один одного, а також посиляються один на одного, що призводить до створення нової субкультури.

– Функціональне значення: блогосфера – найпоширеніший новітній вид Інтернет-ЗМІ, що пропагує розвиток суспільства.

Отже, варто зазначити, що на сьогодні в блогосфері у порівнянні з іншими можливими засобами розповсюдження інформації існує дещо більше можливостей на вільне висловлення власних думок. Проте разом з динамічним розвитком прогресу так само динамічно розвиваються блоги. Відповідно для ефективного функціонування блогосфери та можливості регулювання поведінки блогерів, тобто для того, щоб блогосфера не змогла занепасти інформаційний простір варто встановлювати певні правила та санкції за їх порушення, але робити це потрібно так, щоб не порушувати права людини, зокрема і право на вільне вираження думок.

Література:

1. Конституція України [текст]: Закон України, 28 черв. 1996 р. // Відомості Верховної Ради (ВВР). – 1996. – № 30. – Ст. 141.
2. Про державну підтримку засобів масової інформації та соціальний захист журналістів (зі змінами та доповненнями) [текст]: Закон України, № 540/97-ВР від 23 вер. 1997 // ВВР. – 1997. – № 50. – Ст. 302.
3. Про друковані засоби масової інформації (пресу) в Україні [текст]: Закон України, 16 лис. 1992 // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 1993. – № 1. – Ст. 2.
4. Про інформацію (нова редакція) [текст]: Закон України, 2 жовт. 1992 р. // ВВР. – 1992. – № 48. – Ст. 650.
5. Про телебачення і радіомовлення [текст]: Закон України, 21 груд.

1993//Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 1994. – № 10. – Ст. 43.

6. Амзин, А. Новостная интернет-журналистика [електронний ресурс] : учеб. пособ. / А. Амзин. – М. : Аспект-Пресс, 2011. – Режим доступа: <http://www.scribd.com/doc/52113253/> – Заглавие с экрана (09.12.2010).

7. Афанасьева, К.О. Интернет-видання: обсяг прав та ступінь відповідальності [електронний ресурс] / К.О. Афанасьева. – Режим доступу: <http://journlib.univ.kiev.ua/index.php?act=article&article=1818/>. – Заголовок з екрану (09.12.2010).

8. Быковский, Е. Медиа-пресс [текст]: учеб. пособ. / Е. Быковский – Тамбов : Изд-во ТамбГТУ, 2000. – 187 с.

9. Віртуальна бібліотека навчальних матеріалів з журналістики [електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://evartist.narod.ru/journ.htm>. – Заголовок з екрану (24.02.2011).

10. Віртуальна бібліотека навчальних матеріалів з журналістики [електронний ресурс]. – Режим доступу: http://window.edu.ru/window/catalog?p_rubr=2.2.73.8. – Заголовок з екрану (10.09.2011).

11. Гаврилов, М.В. Информатика и информационные потребности [текст]: учебное пособ. / М. В. Гаврилов. – М.: Гардарики УИЦ, 2006 – 488 с.

12. Иванов, В.Ф. Журналистська етика [текст]: підр. / В.Ф. Иванов, В.Є. Сердюк. – К.: Вища шк., 2006. – 255 с.

13. Коцарев, О.О. Типологія Інтернет-ЗМІ [електронний ресурс] / О.О. Коцарев. – Режим доступу: www.sputnikmedia.net/. – Заголовок з екрану. (22.12.2011).

14. Матвієнко, О.В. Інформаційна освіта: інноваційні аспекти [текст]: підр. / О.В. Матвієнко. – К.: КНУКіМ, 2003. – 240 с.

15. Машкова, С.Г. Интернет-журналистика [текст]: учебное пособие / С.Г. Машкова. – Тамбов : Изд-во ТамбГТУ, 2006. – 80 с.

16. Носик, А. Интернет и профессиональный читатель [електронний ресурс]. – Режим доступу: http://magazines.russ.ru/oz/2003/4/2003_4_15.html. – Заголовок з екрану (16.10.2011).

17. Фомичева, И.Д. Социология Интернет-СМИ [електронний ресурс] / И.Д. Фомичева. – Режим доступу: http://www.journ.msu.ru/downloads/soc_int.pdf. – Заголовок з екрану (17.01.2011)

18. Центр Разумкова [електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.razumkov.org.ua/ukr/index.php>. – Заголовок з екрану (18.12.2011).

19. Шевченко, Т. Правовий статус Інтернет-ЗМІ в Україні: проблеми, перспективи врегулювання [електронний ресурс] / Т. Шевченко. – Режим доступу: <http://www.yur-gazeta.com/oarticle/1120/>. – Заголовок з екрану (18.12.2011).

20. Taran, T. A. Many-valued Boolean Model of the Reflexive Agent [text] / T. A. Taran. – New York : Multi-Valued Logic, 2001 p. – 305 p.
21. Wasserman, Stanley, Faust, Katherine, Social Networks Analysis: Methods and Applications [text] / Wasserman, Stanley, Faust, Katherine. – Cambridge : Cambridge University Press, 1994 p. – 207 p.
22. Wright, Jeremy Blog Marketing [text] / Wright, Jeremy. – New York: The McGraw-Hill Companies, 2006. –186 p.